Rig. Alm. 1859, lk. 1—18; (A. Buchholtz), Fünfzig Jabre Russ. Verwaltung in d. Balt. Provinzen (1883), lk. 175 jj.; (A. Buchholtz), Deutsch-protest. Kämpfe in d. Balt. Provinzen Russlands (1888), lk. 289 jj.; Русск. Старина 1882, XXXIII, lk. 828—38, XXXIV, lk. 525—42. *H. Kr.*

SÄBELMANN, A. P. K., vt. **KUNILEID.**

SÄBELMANN, FR. A., vt. **SAEBELMANN.**

SÖÖT, Karl Eduard, kirjanik ja seltskonnategelane, sünd. 14. XII 1862 Tartumaal Raadi v. Lohkva külas Tuki veskil veskirentniku pojana, põlvnedes põlisest taluniku perekonnast, kelle asukohaks oli Rõngu klk. Suure-Rõngu v. Söödi talu, millest on tulnud ka Söötide perekonnanimi. S.-i isa Jaak S. (sünd. 1829, surn. 1913), olles toiminud karjamõisa-, veski- ja mõisarentnikuna, jäi viimati 44 a.-ks, kuni oma surmani, peatuma rentnikuna Kurvitsu tallu Ilmatsalu v. Tartu-Maarja klk., kus möödus ta poja, tulevase luuletaja, noorusaeg. Sealtsamast on S. kaasa toonud ellu oma luuletajamälestused ja oma kodu ning koduilmaduse armastuse. Ka on S.-il sealt pärit sügavaimad mälestused oma emast. Tema mälestusele on S. pühendanud suure hulga oma kaunimaist luuletisist. Koolihariduse sai S. esmalt Tartu 1. õpetajate seminari algkoolis, lõpetas selle järel kreiskooli kursuse Tartus a. 1881, täiendas end tundide võtmisega ja kursuste kuulamisega ja oli hiljemini Tartu ülikooli filosoofiateaduskonna vabakuulaja. Noores eas oli S. lühikest aega vallakirjutajaks Ilmatsalus, teenis selle järel oma sundaega sõjaväes peamiselt Poolas (1883—84) ja astus siis »Oleviku« toimetuse liikmeks, kellena teotses aa. 1886—93. Aa. 1895—1914 oli ta trükikoja omanik, raamatukaupmees ja kirjastaja Tartus, 1919.—20. a. linnanõunik, 1920. a. »Postimehe« toimetuse liige, 1921.—23. a. sügiseni »Postimehe« vastutav toimetaja ja elab nüüd (1928) majaomanikuna Tartus. Kirjandusliku ja ärilise tegevuse kõrval on S. olnud agaraid seltskonnategelasi, olles teotsenud üle 20 mitmesuguse haridusliku ja tulundusliku seltsi ja ühingu liikmena, milledest tähtsamaina nimetatagu »Vanemuine«, Eesti Põllumeeste Selts, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Rahva Muuseum, »Ühistöö«, Esimene Eesti Laenu- ja Hoiuühisus, Liivimaa Hüpoteegi Selts, Eesti Kultuurkapitali Kirjanduse Sihtkapital jne. Neis on ta olnud tegev laekurina, kirjatoimetajana ja abiesimehena. Ka on S. avaldanud mõju oma äritegevusega Eesti kodanikkude tulunduspolitilise üldseisundi tõstmiseks seega, et ta on organiseerinud eesti äri saksa kodanluse vastu. Tema poolt 1895. a. asutatud trükikoda oli kolmas omasarnane eesti tööstusasutis Tartus. Oma täie nime ja »S-t«, »Kes?«, »?«, » — t«, »Rahupiibu Andrese« j. t. märkide all on S. teinud aa. jooksul kaastööd juhtkirjadest luuletisteni »Meelejahutajale«, »Omale Maale«, »Lindale«, »Eesti Kirjandusele«, »Loomingule«, »Teatajale«, »Postimehele« ja »Olevikule«. Eriraamatuina on temalt ilmunud 8 luuletiskogu: Aasa õied, I II (Tartu, 1890—91), Rõõm ja mure (*ibid.*, 1894), Saatus (*ibid*, 1899), Mälestused ja lootused (*ibid.*, 1903), Kodu (*ibid.*, 1921), Lapsepõlve Kungla, lood ja lallitused lastele (Tallinna, 1923), Aastate kajastus (Tartu, 1925); peale nende veel eriraamatuna pikem luuletis »Vabadusrist. Lugu uusi vanal viisil« (*ibid.*, 1928) ja »Eesti Postimehes« 1883, nr. 27—31 novell »Noore-ea sõbrad«. Tõlkeist j. m. teostest mainitagu H. Sudermann'i romaani »Frau Sorge« tõlge »Mure« »Olevikus« 1892. a., »Piltidega Naljakalender« 1899.—1904. a., kalender »Aeg« 1907. a., »Eesti luule«, antoloogia, välja andnud K. E. Sööt ja G. Suits (Tartu, 1910), »Rahva lauluvara. Kogu üldiselt lauldavaid laule« (*ibid.*, 1924), ja seeria artikleid »Vanemuise« 60-a. tegevuse mälestusalbumis (*ibid.*, 1925). — S. ei ole spontaanseid ega elukutselisi luuletajaid. Ta on laulnud siis, kui armastuse või looduse, isamaalised või ühiskondlikud elamused on vormi kaudu tunginud avaldusele. S.-i luuletaja-kujunemine oli pikaldane. Alles 32-aastasena tal valmis luuletiskogu »Rõõm ja mure«, milles leidub tihedat ja ehedat luulet. Üldse ta esimene luuletis, »Tõeksläinud soov«, ilmus 1883. a. »Olevikus«. Pikaldast kujunemist tingis enne kõike saksakeelne ja saksameelne kool ning ühtlasi samaaegne eesti algupärase kirjanduse stagnatsioon ja langus. Oma valitud värsside kogus »Aastate kajastus« jagab S. oma laulud järgmiselt: 1. Laul ja luule (27 luuletist), 2. Isamaa (98 l.), 3. Kodu (43 l.), 4. Armastus (134 l.), 5. Inimene ja loodus (89 l.), 6. Varjud (43 l.). Nende pealkirjadega on S. märkinud oma luule peamotiivid. Tsüklisse »Laul ja luule« kuuluvad olemuslikult S.-i armastus-, loodus- ja isamaa-laulud. Keskuse tema luules moodustab kahtlemata isamaa- ja koduluule, millel on omapärane aktsent ja millest käib läbi soe ja harras eleegiline tundetoon. S.-is on isamaa-luule isikupärastunud ja detailunud ning rütmiliselt mitmekesistunud; sellesse on siginenud ühtlasi ühiskondlikud motiivid, mis olid võõrad eelmise luuletajatepõlve hümnilisele isamaalüürikale. Oma isamaa-luules, mis rahvusliku romantika languse tagajärjena venestamise karmel päevil on pettumuste ja lootuste lüürika, paneb S. oma laulikusüdame vastu-